LITERATURA STRAINA

MAURICIU JOKAI

După douăzeci de ani

Trad. de ION GORUN

Să fi fost pe atunci de vre'o cinci-şase ani, — când în orăşelul nostru se aranjase un fel de petrecere socială, la care contribuie cu pregătirile mai multe familii, şi se chiamă, cu nu ştiu ce nume barbar, un *picnic*.

M'au dus şi pe mine la petrecerea aceea; spuneau, că vor fi acolo destui copii mici de vârsta mea; puteam să petrecem şi noi, şi chiar să dansăm.

Eu însă nu puteam să sufăr copiii mici de vârsta mea, şi tot aşa orice fel de dans, nu-mi plăcea. Nu-mi plăcea nici să-l văd măcar; îmi făcea o impresie adormitoare privirea atâtor figuri ce se învârtiau cu repeziciune, par'că ar fi vrut să-şi ascundă faţa de mine, — deşi feţele lor mi-erau cu totul necunoscute.

Mă exaspera însă cu adevărat ideea, ca să pornesc şi eu la dans cu o fetiţă de vârsta mea, în văzul tuturor, ca un adevărat smintit; iar ca să stau să mă joc cu ceilalţi de-a cine ştie ce, — era împotriva simţului meu de demnitate. Deci, dând la o parte acestea, mă dusei în odaia unde se juca cărţi, acolo mă adăpostii la spatele unuia dintre jucători, şi mă uitam cu mult interes, cum se împart cărţile, cum se câştigă cu atout-urile, cum se pierd partidele; aşi fi dorit să am şi eu mâna plină de atouts şi să câştig toate bătăile, să nu-i mai rămână niciunuia nicio carte. Dar când venea apoi vorba la plată, fie că unii pierdeau, iar alţii câştigau, aceasta nu-mi mai plăcea; eu de sigur aş fi isbucnit în plâns, fie că aş fi pierdut fie că aş fi câştigat, întâi din cauza pierderii mele, în celalt caz din cauza pierderii celorlalţi, şi mă miram de nepăsarea celor cari îndurau şi una şi alta cu sânge rece.

La cină, mătuşele, după multă căutare, au dat peste mine, ca să-mi dea ceva de mâncare, căci dacă ar fi aşteptat, să viu de bună voia mea la masă de banchet aş fi rămas nemâncat şi nebăut acolo în sala cea mare.

Pe urmă s'au aşezat iar la mesele de joc; bărbaţii erau mai vorbăreţi şi trânteau cărţile, cu şi mai mare putere decât înainte de cină.

La o masă stăteau patru ofiţeri, oameni veseli, cu voie bună; de altfel, în oraşul nostru ofiţerii erau aceia cari însufleţeau viaţa socială; şi la petrecerile cu dans, ei erau cei mai mulţi. Aşa ştiu, că damele distingeau foarte mult uniforma, şi că din pricina aceasta era o oarecare rivalitate ascunsă între curtenitorii civili şi militari.

Printre cei patru ofiţeri cari jucau, era un maior robust, gras, om jovial, cu faţa pururea surâzândă. Nu ştiu pentru ce, dar eu doriam în sinea mea ca acesta să câştige, de şi n'avem nimica cu el, tot atât de puţin caşi cu ceilalţi. De aceea stăteam mereu la spatele lui, închipuindu-mi că uitându-mă în cărţile cu cari juca, avea să-i meargă mai bine. Ei însă jucau un joc atât de încurcat, încât nici astăzi nu cred c'aş putea să-l înţeleg. Cu toţii aveau mâinile pline de cărţi şi spuneau pe rând câte ceva; la fiecare lovitură însemnau nu ştiu ce pe o tăbliţă, iar după terminarea jocului, făceau comentarii din cari fireşte nu pricepeam boabă. Cunoşteam când îi mergea bine jocul maiorului, după asta că atunci începea să fredoneze un cântec oarecare, al cărui refren era: „Fidelia! Lilla! Fidelia mea!"

Dela o vreme, m'a biruit somnul, aşa că abia puteam să mă mai ţin pe picioare. Ochii mă usturau din pricina fumului de tutun, capu-mi era zăpăcit de muzica stupidă de alături şi de privirea jocurilor neînţelese; m'am retras într'un colţ; pe o canapea era o grămadă de haine bărbăteşti, aruncate una peste alta; mă răzimai de maldărul acela, cu hotărîrea că voiu sta acolo în picioare şi nu voiu adormi cu nici-un chip; câtva timp mi-au mai vâjâit în cap sunete de clarinetă şi de contrabas, iar printre ele exclamaţiile jucătorilor: „atout! pagat ultimo!" şi altele, — până ce odată am căzut de pe picioare, trăgând după mine o grămadă de paltoane şi mantale; apoi am adormit cu pace.

Somnul copiilor e fericit, — ei mici nici nu visează.

Un moment am fost deşteptat; cineva îşi căuta paltonul sub mine, şi ca mulţămire fiindcă-l găsise, grămădi peste mine alte vre-o zece, sub cari porni să dorm şi mai bine.

Deodată mă trezii la nişte strigăte mari. Scoţând capul de sub paltoanele de deasupra mea, spre marea mea spaimă văzui că la masa la care stau cei patru ofiţeri, nu se mai juca; unul dintre ei, un tânăr mărunt, brun, făcea o gălăgie enormă, strigând că a fost insultat şi cere satisfacţie.

Eu pân' atunci nu văzuzem încă un om mânios; acasă la noi nu era obiceiul ca să fie cineva supărat. Dacă ar fi strigat la mine cineva aşa, n'ar mai fi trebuit să mă şi lovească; aş fi încremenit pe loc.

Cel care se răstia aşa, era tocmai suszisul maior robust, jovial; el şi acuma păstra o atitudine jovială şi nu răspundea decât zâmbind, la isbucnirile furioase ale tânărului ofiţer.

Acesta însă striga mereu că vrea satisfacţie, că ofensa trebuie spălată cu sânge. Afară de cei patru ofiţeri nu mai era acuma nimenea în salon; vr'o doi domni bătrâni cari mai rămăsese, s'au strecurat binişor afară, din momentul în care isbucnise cearta.

Eu nu cutezam să ies de sub paltoane, aşa că am văzut bine totul. Cum au rămas numai ei, cei patru ofiţeri au încuiat uşile din amândouă părţile; au dat la o parte mesele şi lumânările le-au pus pe dulapuri; maiorul şi ofiţerul cel tânăr şi-au desbrăcat tunicele, şi-au suflecat mânecile; apoi fiecare a prins câte o sabie în mână. Maiorul fredona şi acuma, zâmbitor: „Fidelia! Lilla mea!"

Eu mă întrebam îngrozit, ce vrea oamenii aceştia? Vreau să se omoare?

Aş fi vrut să fug de acolo, dar mă temeam că văzându-mă, aveau să mă bată şi pe mine. Intâiu m'am ascuns iar printre mantale, dar n'am putut răbda să nu mai văd şi să nu mai aud nimica, — şi mi-am scos iar capul afară, deschizând încet, ochii.

Câteva minute fu tăcere; cei doi adversari stăteau faţă în faţă cu braţele întinse; din când în când, săbiile se ciocneau, caşicând ar fi vrut să se sperie unul de altul. Ofiţerul cel mărunt începu deodată să dea lovituri furioase, pe cari maiorul le apără tot zâmbind: „Fidelia, Lilla mea!" şi respingea pe adversarul lui la câte doi paşi; de zece ori ar fi putut să-i taie mâini şi picioare, — însă se vedea că voia să-l cruţe, şi se juca numai cu el: „Fidelia, Lilla, Fidelia mea..." Deodată îi zbură adversarului sabia din mână, încât într'un arc mare, arma se opri tocmai deasupra unuia din scrinuri.

Atunci intervenîră ceilalţi doi ofiţeri, spunând că cu aceasta duelul e terminat; întrebară pe adversari dacă sunt mulţămiţi; ei răspunseră că deasemenea consideră afacerea terminată; şi-au dat mâna şi s'au împăcat iar.

Atunci cei doi ofiţeri-martori au descuiat uşile; adversarilor le-au spus să se ducă acasă, să nu se arate înaintea oaspeţilor, — iar dânşii s'au dus în salonul de dans, unde tocmai era un cotilion în toiul lui; toţi erau preocupaţi de petrecere, încât n'au ştiut nimic despre duel, până când cei doi martori nu s'au destăinuit câtorva cunoscuţi. Puteau s'o facă, pentru că nu era nici-un motiv ca lucrul să fi fost ţinut secret.

Nici ochii mei nu se mai închideau spre somn, după cele văzute. Tot nu îndrăzniam încă să mă mişc dela locul meu; aşteptam ca cei doi adversari să-şi ia mantalele şi să plece.

Micul locotenent fu gata mai curând, şi-a luat bunăseara dela maior, cu vorbe politicoase, şi am văzut cum a ieşit în curte pe uşa principală. Maiorul mai rămase, încheindu-şi uniforma şi fredona şi atunci: „Filelia, Lilla mea".

In momentul acesta s'a deschis uşa de către salonul de dans. Ce s'a petrecut apoi, mi-a rămas atât de viu în minte, de par'că aş vedea ş'acuma toate cu ochii, şi aş putea să descriu figurile şi rituaţiile până în cele mai mici amănunte.

Intrase un bărbat blond, cu pistrui pe obraz, purta ochelari; era militar şi el, dar n'avea aceleaşi insemne caşi maiorul. Cum aruncase o privire repede, sticlele ochelarilor îi scânteiau la lucirea lumânărilor, ca nişte ochi de foc ai unei stafii; buzele le ţinea strânse, caşicând ar fi voit să-şi oprească respirarea. Maiorul stătea cu spatele spre dânsul, cu faţa spre mine. In momentul următor, cellalt îşi smulse repede sabia din teacă şi cu vorbele: „Asta-i pentru dragon", îl străpunse pe maior dela spate, aşa încât vârful săbiei îi ieşi prin piept sângerând. Când îmi reamintesc despre acel vârf de sabie, mă cutremur şi acuma de groază.

Şi apoi am văzut cum cellalt şi-a smuls îndărăt sabia şi alergând a aruncat-o, apoi a sărit pe uşa dinspre curte.

Am văzut cum omul asasinat s'a clătinat pe picioare, voind să se îndrepte spre uşa salonului de dans, apăsând pe rana de la piept, pe când prin cea dela spate sângele îi svâcnea ca dintr'o fântână săritoare; în prag se prăbuşi, fără o vorbă, fără un strigăt, cu faţa la pământ.

Altceva pe urmă n'am mai văzut. Am ameţit, lumea se învârtea cu mine; m'au prins frigurile; două săptămâni am zăcut fără cunoştinţă.

Când mi-am revenit în fire, de puteam să leg însfârşit vorbele între ele, am povestit tot ce văzusem în seara aceea.

Cei cari mă îngrijeau dădeau din cap şi şoptiau în jurul meu că tot mai aiurez şi acuma.

Eu am înţeles şoaptele acestea şi repetai cu hotărîre că ceeace am văzut, s'a întâmplat întocmai aşa cum am spus.

Atunci, miraţi, au spus că acesta ar fi un lucru grav.

Au venit pe urmă nişte domni străini să mă întrebe, şi le-am spus şi lor întâmplarea; păreau cu toţii foarte surprinşi, — după cum de altfel nu e obiceiul să se ia prea în serios spusele unui copil.

Dar eu le-am povestit toate întocmai aşa cum se întâmplase, — uitasem numai vorbele asasinului, când l-a străpuns pe maior. Spusese şi un cuvânt străin, pe care nu-l mai auzisem niciodată până atunci, şi nu puteam să mi-l reamintesc.

Odată, când s'au reîntors, mi-au spus să mă îmbrac frumos, să nu mă tem de nimic, să mă port cu curaj şi deşteptăciune; trebuia să mă prezint înaintea unor domni mari, cari aveau să-mi pună oarecari întrebări.

Era consiliul de războiu.

Domnii aceia mi-au vorbit cu blândeţe, ceerând să le repet şi lor tot ce văzusem atunci, — apoi mă întrebară dacă aş recunoaşte, dintre mai mulţi, pe acela care a ucis pe maior?

Această întrebare mă cutremură. Să recunoşti pe un asasin, să-l denunţi, — putea să fie lucru primejdios; mă cuprinse întâiu o îndoială, ezitam... Dar însfârşit indignarea copilărească, simţul de repulsiune faţă de o faptă rea, mă întăriră risipindu-mi temerile, şi răspunsei: da.

Atunci se aduse în faţa mea un om: era locotenentul care avusese duelul cu maiorul. Am observat că i le luase sabia. Mă întrebară: acesta a fost?

Eu răspunsei: Nu, n'a fost acesta; ei au duelat, dar apoi s'au împăcat, şi ofiţerul a plecat fără nici o ameninţare sau vr'o vorbă rea.

Ochii omului se umplură de lacrămi la aceste cuvinte ale mele, — veni la mine şi mă sărută zicând: „Dumnezeu să te binecuvinteze". După aceasta l-au condus afară din sală.

Pe urmă au chemat vr'o douăzeci-treizeci de ofiţeri, şi m'au întrebat dacă asasinul era printre aceştia?

Lumea începu să se învârtească cu mine, îmi simţeam gâtlejul strâns, limba mi se lipise de cerul gurii... Recunoscusem pe ucigaş printre cei dintâiu trei cari intrase. Cu toate că acuma îşi scosese ochelarii. Era acolo şi se uita la mine, şi nu puteam să-i suport privirea. Isbucnii în plâns şi mă rugai să mă lase acasă, fiindcă mă tem de omul acela.

— Care este omul de care te temi? — mă întrebară.

Eu, cu înfiorare, arătai spre dânsul: „acela de colo!" şi tremuram tot de frică.

Mi-au spus atunci, să mă uit bine, şi să răspund pe urmă.

M'am uitat la el. Faţa-i era liniştită, nu trăda nici cea mai mică mişcare. Cu mintea mea de astăzi, găsesc foarte firesc că el răspunse: cumcă nu se poate pune nici un temeiu pe vorbele mele, căci nu eram decât un copil, cu mult sub vârsta omului care poate fi ascultat ca martor; cu atât mai puţin, cu cât eu însumi mărturisiam că mă deşteptasem din somn; aşa, în zăpăceala somnolenţei, de sigur confundasem figurile; se putea să-l fi văzut şi pe el şi pe adevăratul ucigaş; dar în mintea mea slabă, scena fioarcosă a produs de sigur o perturbare, astfel că am confundat pe unul cu cellalt.

Impotrivirea aceasta, tăgăduirea celor văzute de mine, o minciună atât de sfruntată, — toate acestea fiindcă eu nu eram decât un copil, au deşteptat în mine îndârjirea aceea ce se naşte în sufletul copiilor când oamenii vârsnici îi necăjesc, numai fiindcă ei sunt mai tari, mai deştepţi, şi ştiu că n'au să se teamă de dânşii.

Acuma nu mai simţeam nici o temere, ci numai ură înverşunată faţă de el, — o ură ce creştea cu atât mai mult cu cât omul acela vorbia. Şi când el termină cu întrebarea: „dar şi ce motiv aş fi putut avea eu ca să-l ucid pe maior?" — atunci, în surescitarea mea nervoasă, îmi adusei aminte deodată de cuvântul străin pe care-l spusese maiorului:

— Aşa a spus: „asta-i pentru dragon" (habar n'aveam ce putea să însemneze acest cuvânt).

Colonelul care prezida, se uită cu uimire la mine, pe când acuzatul păli deodată şi începu să îngâne ceva, din care am înţeles numai cuvintele: „sunt pierdut!"

Ofiţerii din jurul mesei se ridicară; schimbau între ei vorbe şoptite; colonelul veni la mine şi îmi mângâiă părul; spuse că puteau să mă ducă acasă; îmi mulţămi că am venit şi mă lăsă să plec.

Acasă am aflat toată istoria.

Maiorul asasinat se numia contele Montelli; locotenentul cel mărunt, cu care a avut duelul, a fost Vilhelm Garani, ucigaşul se numea Rudolf Terszky.

Montelli era un om glumeţ, căruia îi plăcea societatea ofiţerilor tineri, iar aceştia nu-i luau niciodată glumele în nume de rău. Erau într'o seară mai mulţi la o petrecere pe care o dădea o doamnă veselă; acolo Montelli i-a făcut lui Terszky gluma că i-a desfăcut dragonul dela sabie şi în loc a legat o fundă brodată, de-ale doamnei casei. El conta că, după ce Terszky avea să observa farsa, aveau să râdă apoi cu toţii, cu poftă. Acesta însă, fiind grăbit, sau poate distrat în urma curtenirii, n'a observat lucrul, şi-a încins sabia, a plecat fără bună-seara şi tocmai când a ajuns în mijlocul pieţii, a băgat de seamă subsţituirea dragonului dela sabie. Iritat, a grăbit drept la colonel, şi în cuvinte indignate i-a arătat ce batjocură i se făcuse; la urma a declarat că, dacă cel ce l-a luat astfel în râs, nu se va descoperi el însuşi, atunci va provoca la duel pe toţi cei ce au fost prezenţi la petrecere, — sau dacă aceasta nu i s'ar încuviinţa, va depune sabia şi va demisiona din armată.

Nu-şi isprăvise încă expunerea în faţa colonelului, când sosi şi Montelli.

El băgase de seamă că Terszky se depărtase fără să observe gluma, şi, regretând lucrul, şi grăbi numai decât în urma lui; dar nu-l ajunse decât la locuinţa colonelului.

Aci nu stete la îndoială nici un moment să recunoască cumcă el făcuse gluma, exprimându-şi în acelaş timp regretul sincer că ea avusese o urmare pe care nu o intenţionase; apoi declară că e gata, din toată inima, să ceară scuze lui Terszky, înaintea colonelului.

Maiorul era un om brav, curagios, care dovedise în sute de împrejurări că nu-i tremura inima; scuze din partea unui astfel de om, erau cea mai deplină satisfacţie.

Terszky putea cu atât mai mult să se mulţămească cu cu aceasta, cu cât gluma rămăsese între dânşii, pe când dacă ar fi venit vorba la o satisfacţie pe calea armelor, ar fi însemnat să fie numai decât dată în vileag. Şi-au dat deci mâna spre împăcare, şi cu adevărat că despre tot lucrul nu s'a mai vorbit; afacerea s'a aranjat între trei bărbaţi, dintre cari fiecare a păstrat secretul.

Totuşi, în inima lui Terszky n'a iertat niciodată lui Montinelli gluma aceea, ci mereu clocea o răsbunare. Se spunea despre el că era vendicativ la culme şi ani întregi nu uita cea mai mică ofensă, ci pândia ocazia răsbunării.

Atuncea, în seara petrecerii, după terminarea scurtă a duelului, când martorii reîntorşi în salonul de dans au spus unuia sau altuia dintre cunoscuţii lor, ce norocos sfârşit a luat duelul, — Terszky a grăbit imediat la salonul de jocuri, şi văzând că locotenentul Garani se depărta iar Montelli mai rămânea, singur, acolo, deodată i s'a reaprins patima, şi-a străpuns pe acela pe care nu încetase să-l urască niciodată.

Oaspeţii de faţă se grămădire pe la uşă în jurul lui Montelli care zăcea pe prag trăgând de moarte. N'a mai putut să spună cu nici o vorbă: cine l-a ucis? Cu toţii, îl bănuiau, fireşte, pe Garani; acesta luptase, cu un minut mai înainte, cu maiorul; adversarul îl dezarmase, şi el trebuia să vadă că nu putea să-i ţină piept; poate era şi cam ameţit; nimenea nu bănuia pe altcineva.

Garani a fost arestat numaidecât, şi cu toate tăgăduirile lui energice, cum toate aparenţele erau împotriva lui, era cât p'aci să fie osândit ca asasin.

Cuvântul acela necunoscut de mine până atunci: „dragon", venindu-mi în minte, din întâmplare, în ultimul moment, l-a mântuit pe Garani şi l-a pierdut pe Terszky. Pentrucă istoria dragonului dela sabie nu putea s'o ştie nimeni altul decât acei trei bărbaţi, dintre cari unul era tocmai colonelul ce prezida curtea marţială, — cu atât mai puţin putea s'o ştie, un copil, care nici nu pricepea ce însemna acel cuvânt.

Ancheta ce a urmat, a mai scos la iveală şi alte dovezi împotriva lui Terszky, aşa încât acestuia nu-i mai rămase nimic altceva de făcut, decât să mărturisească. A fost deci condamnat la douăzeci de ani muncă silnică.

Când mă gândiam, că din cauza mea s'a întâmplat să i se răpească cuiva douăzeci de ani din viaţă, — douăzeci de ani să trebuie să trăiască fără nici o bucurie, fără prieteni, fără libertate, închis în lanţuri, — mă cutremuram în sufletul meu; — dar apoi mă mângâia conştiinţa că, dacă n'aş fi vorbit, atunci aceeaş soartă îl aştepta pe un nevinovat.

Odată, pe când mă întorceam dela şcoală spre casă, am dat cu ochii de un ocnaş, în hainele-i vărgate, cu lanţuri la picioare; un soldat, cu arma în urma lui, îl ducea undeva, nu ştiu.

Ocnaşul îmi strigă:

— Mucosule! din pricina ta am să port lanţuri douăzeci de ani. Aşteaptă însă! După ce mă voiu libera, voiu şti eu să te găsesc.

Soldatul nu-l lăsă să mai vorbească. Eu alergai tremurând acasă, şi de atunci de câte ori auziam zuruit de lanţuri, de departe, mă apuca un tremur şi nu cutezam să ies afară din casă.

Cuvintele acelea mă urmăriau ca vorbe de vrăjitoare: — „După douăzeci de ani..."

Când, după douăzeci de ani, acest om va fi iar liber, mă va omori. Tot atât de fără milă, cum el omorise pe bravul maior, din rănile căruia ţâşnia sângele atuncea. Douăzeci de ani n'am putut să mă desbar de gândul acesta!

Mă chinuiam, socotind cum aveam să mă apăr. N'aveam să mă las ucis ca un laş. Mi-am făcut un arsenal de tot felul de arme primitive, bastoane cu cuie de fier, jumătăţi de compas, pe cari le ascundeam în patul meu; dacă se se întâmpla să-mi vadă cineva armele, nu-şi putea închipui ce voiam cu ele? Mai erau acolo armele strămoşilor, săbii grele, spade purtate în războiu; când nu mă vedea nimenea, încercam să le trag din teacă şi să le învârtesc. Fireşte, mâinile-mi erau încă prea slabe pentru mânuirea acelor arme. Atunci mi-am propus să devin puternic. Cum? citisem ceva despre un erou din poveste, care-şi întărise muşchii prin exerciţiu. Am început şi eu să ridic la pietre, tot mai mari şi mai grele. Eram un gâligan mare acum, şi mereu mă stăpânia gândul că eu trebuia să devin un om puternic; cea mai mare mândrie a mea, era ca nimeni nu putea să-mi îndoaie braţul. Cu ceva sabie ruginită, începui să învăţ scrima, nu mă uitam la sgârieturile ce suferam, ambiţia mea fiind ca să fiu un bun duelgiu, când se vor împlini cei douăzeci de ani, şi să pot să-l înfrunt cu curaj pe acela care ar fi voit să mă omoare.

Când s'au împlinit acei douăzeci de ani, atunci şi cea mai mică preocupare a mea era mai mare decât aceea că din care colţ al lumii avea să năvălească asupra mea omul care voia să mă ucidă? eu trecusem prin astfel de vremuri, cari desvaţă pe om de frica de moarte; şi nu mai eram de loc mândru de faptul că ştiam să mă bat în duel, să ţin piept oricui; toate acestea sunt o nebunie.

Nu mult dup'aceea însă, într'o dup' amiazi vine la mine un bătrân chircit, parte chel, parte cu rar păr alb; era adus de spate, umilit; îşi ceru iertare că venise la mine, — dar auzise că eu cunoşteam pe mulţi cari puteau să aibă nevoie de un copist, comisionar, sau altceva aşa; mă rugă să-l recomand undeva. El se mulţumeşte cu leafă puţină şi va fi foarte supus, căci pentru o vină din tinereţe a ispăşit greu timp de douăzeci de ani; şi închisoarea e o şcoală aspră.

Il întrebai cum îl chiamă.

— Numele meu e Rudolf Terszky.

Era atât de blând, atât de liniştit....

DIN LITERATURA SANSCRITA

Pustnicul şi şoarecele

(Hitopadeşa, IV, 61)

In pădurea lui Gautama trăia cândva un pustnic numit Mahatapa. Odată acesta văzu în faţa peşterei lui un pui de şoarece căzut din gura unei ciori. Pustnicului i se făcu milă de el şi-l crescu cu boabe de orez, sălbatec. După câtăva vreme văzu o pisică fugind în toate părţile după şoarece ca să-l mănânce. Atunci prin puterea ascezei sihastrul îl făcu din şoarece, pisică. Dar pisica tremura în faţa unui câine; atunci o făcu câine. Câinelui însă îi fu frică de un tigru, deci îl făcu şi pe el tigru. Călugărul însă se purta cu tigrul ca şi cum ar fi fost tot şaorece.

Şi toti oamenii care-l vedeau, ziceau:

— Călugărul a făcut tigrul ăsta dintr'un şoarece!

Auzind vorbele lor, tigrul supărat îşi zise:

— Cât timp o trăi pustnicul ăsta, n'o să uite nimeni ce-am fost la început şi n'o să scap de ruşinea asta.

Şi gândind astfel, se repezi la ascet să-l sfâşie. Dar acela, înţelegându-i gândul, zise: Fă-te iar şoarece! şi tigrul deveni din nou şoarece.

De aceea zic eu:

Un om de jos îndată ce ajunge la mărire,
Nu ştie cum să facă, stăpânul să-şi omoare.
Şi şoarecele nostru a vrut să-l nimicească
Pe pustnicul acela care-l făcuse tigru.

Traducere de AL. GRAUR

NOTĂ

MAURICIU JOKAI

Cel mai fecund romancier maghiar, născut în anul 1825, la Komarom sau Komorn (oraş lângă Dunăre, cu 13—14 mii de locuitori), mort la Budapesta în anul 1904, Mauriciu Jókai încă din vârsta copilăriei a dat dovezi despre talentul său literar înăscut. Era şcolar, în liceul din Pápa, când a dobândit cu mari laude un premiu pentru o nuvelă a sa: „Judecata lui Dumnezeu". Activitatea lui literară a fost fenomenală de atuncia: la vârsta de 50 de ani, avea publicate nu mai puţin de 200 de volume, dintre cari jumătate romane (30 de scrieri), 2 volume de poezii, 2 piese de teatru, 6 de schiţe umoristice, 48 de nuvele, etc. Numărul romanelor şi nuvelelor, în deosebi, a crescut mult în anii următori. In acelaş timp a redactat reviste, ca „Eletképek" (Icoane din viaţă) ziare ca „Esti Lapok" (Gazeta de seară) pe care a scos-o la Debreţin, când s'a refugiat acolo, în revoluţia dela 1848—49, dimpreună cu guvernul republican al Ungariei. Şi mai târziu şi-a continuat activitatea ziaristică, alăturea de acea prodigioasă literară. Revista umoristică „Üstökös" (Cometa) a redactat-o dela 1858 până la 1881; mai pe urmă a fost redactorul-şef al marelui ziar liberal „Nemzet" (Naţiunea). A făcut parte, ca deputat, din toate legislaturile până la 1897, când a fost cooptat în Camera magnaţilor. La 1849 s'a căsătorit cu cea mai mare tragediană pe care au avut-o ungurii, Róza Laborfalvi († 1886). La 1899 a luat în căsătorie pe tânăra actriţă Bella Nagy, spunând celor cari îi imputau prea marea deosebire de vârstă: „öreg ember nem vén ember" (un om în vârstă nu e încă om bătrân). Căsnicia n'a fost norocoasă.

In opera lui, Jókai a fost influenţat mai întâi de Victor Hugo, apoi întru câtva de Jules Verne, iar mai târziu de realiştii francezi. Dar şi-a păstrat originalitatea, şi, în ce priveşte bogăţia fantaziei, rămâne neîntrecut în toate literaturile. La aceasta se adaugă un stil viţiu, un umor firesc şi sănătos, care este al *rasei*, după cum şi poezia prietenului său Petöfi a rămas o caracteristică a rasei.

Copiii şi tineretul găsesc o lectură cu adevărat plăcută şi instructivă precum şi o bogăţie de imagini, în excelenta revistă

DIMINEAŢA COPIILOR

De vânzare la depozitari, chioşcuri şi librării

UN EXEMPLAR 4 LEI